

केंद्र शासनाच्या हुंडा प्रतिबंधक अधिनियम,
१९६१ अंतर्गतील तरतूदीनुसार जिल्हास्तरावर हुंडा
प्रतिबंधक सल्लागार मंडळ स्थापन करण्याबाबत...

महाराष्ट्र शासन

महिला व बाल विकास विभाग

शासन निर्णय, क्रमांक - संकीर्ण- २०१६/प्र.क्र. १२४/का-२

नवीन प्रशासन भवन, ३ रा मजला,

मंत्रालय, मुंबई- ४०००३२

दिनांक: ३ जून, २०१६

वाचा : १) महिला व बाल विकास विभाग, अधिसूचना क्रमांक- संकीर्ण-१०९९/प्र.क्र.५८/का-२,
दिनांक ३/११/ २००३.
२) महिला व बाल विकास विभाग, अधिसूचना क्रमांक-संकीर्ण-१०१७/प्र.क्र.६४/का-२,
दिनांक २१/५/२००२
३) शासन निर्णय क्रमांक :- संकीर्ण-२००६/प्र.क्र.२८/का-२, दिनांक २० नोव्हेंबर, २००६

प्रस्तावना :-

यासंदर्भातील जनहित याचिका ५२/२०१३ मध्ये मा. उच्च न्यायालयाने केंद्र शासनाच्या हुंडा प्रतिबंधक अधिनियम, १९६१ च्या कलम-८ ब (४) च्या तरतूदीनुसार हुंडा प्रतिबंधक अधिकाऱ्यांना मार्गदर्शन करण्यासाठी प्रत्येक जिल्ह्यात सामाजिक क्षेत्रातील ५ पेक्षा जास्त नाहीत अश्या व्यक्तींचा समावेश असलेल्या (यापैकी २ सदस्य महिला असणे बंधनकारक) " सल्लागार मंडळ " (Advisory Board) राज्य शासनामार्फत त्वरेने गठीत करण्याचे निर्देश दिलेले आहेत.

याअनुषंगाने नमूद करण्यात येते की, केंद्र शासनाच्या हुंडा प्रतिबंधक अधिनियम, १९६१ मधील तरतूदीनुसार राज्य शासनाने कायदयाच्या कलम-८ ब (४) च्या तरतूदीनुसार दिनांक २१/५/२००२ च्या अधिसूचनेवारे हुंडा प्रतिबंधक सल्लागार समितीची स्थापना अध्यक्षा, महाराष्ट्र राज्य महिला आयोग यांच्या अध्यक्षतेखाली करण्यात आलेली होती. तथापि अध्यक्षा, महाराष्ट्र राज्य महिला आयोग हे पद बन्याच कालावधीपासून रिक्त असल्याने समितीच्या बैठका झालेल्या नाहीत. तसेच सदर समितीची ३ वर्षांची मुदत संपल्यामुळे या विभागाच्या शासन निर्णय दिनांक २०/११/२००६ अन्वये मा. मंत्री (गृह) यांच्या अध्यक्षतेखाली हुंडा प्रतिबंधक सल्लागार समितीची पुनर्रचना करण्यात आलेली आहे. मा. मंत्री (म.व बा.वि) हया या समितीच्या उपाध्यक्षा आहेत. तथापि यासंदर्भातील जनहित याचिका ५२/२०१३ मध्ये मा. उच्च न्यायालयाने दिलेल्या निर्देशानुसार आता उक्त अधिनियमातील कलम-८ ब (४) च्या तरतूदीनुसार संबंधित हुंडा प्रतिबंधक अधिकाऱ्यांना मार्गदर्शन करण्यासाठी प्रत्येक जिल्ह्यात सामाजिक क्षेत्रातील ५ पेक्षा जास्त नाहीत अश्या व्यक्तींचा समावेश असलेले (यापैकी २ सदस्य महिला असणे बंधनकारक) " सल्लागार मंडळ " (Advisory Board) गठीत करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

यास्तव उपरोक्त पार्श्वभूमीवर हुंडा प्रतिबंध अधिनियम १९६१ च्या कलम-८ ब (४) च्या तरतूदीनुसार तसेच यासंदर्भातील "महाराष्ट्र हुंडा प्रतिबंध नियम, २००३" च्या कलम-१२ मधील तरतूदीनुसार राज्यात संबंधित हुंडा प्रतिबंधक अधिकाऱ्यांना मार्गदर्शन करण्यासाठी जिल्हास्तरावर त्या-त्या जिल्ह्यात सामाजिक क्षेत्रात काम करणाऱ्या ५ पेक्षा जास्त नाहीत अश्या व्यक्तींचा समावेश असलेल्या (यापैकी २ सदस्य महिला असणे बंधनकारक) " सल्लागार मंडळ " (Advisory Board) गठीत करण्यास शासन या आदेशान्वये मान्यता देत आहे.

२. याबाबत "महाराष्ट्र हुंडा प्रतिबंध नियम, २००३" च्या कलम-१२ मधील तरतूदीनुसार सदरहु "सल्लागार मंडळ" (Advisory Board) च्या अटी व शर्ती खालीलप्रमाणे आहेत.

- १) हुंडा प्रतिबंध अधिनियम १९६१ च्या कलम-८ ब च्या पोटनियम (४) अन्वये, नियुक्त केलेल्या सल्लागार मंडळाचा पदावधी सामान्यपणे तीन वर्षे इतका असेल आणि त्यांचे सदस्य, पुनर्नियुक्तीसाठी पात्र असतील.
- २) सदरहु मंडळाची कार्यकक्षा हुंडा प्रतिबंधक अधिनियम, १९६१ च्या प्रयोजनाकरीता नियुक्त केलेल्या हुंडा प्रतिबंधक अधिकाऱ्यांना सल्ला देणे व मदत करणे अशी राहील,
- ३) तथापि, राज्य शासनास त्याकरिता कोणतेही कारण न देता अशा मंडळास निष्प्रभावीत करण्याचा अधिकार असेल,
- ४) प्रत्येक सल्लागार मंडळासाठी एक अध्यक्षपदस्थ व्यक्ती असेल ती अश्या, मंडळाच्या सदस्यांची निवडून दिलेली असेल आणि हुंडा प्रतिबंधक अधिकारी त्याची अधिकाऱ्यांना असलेल्या क्षेत्रात सल्लागार मंडळाचा आमंत्रक म्हणून कार्य करील.
- ५) आमंत्रक, प्रत्येक तीन महिन्यांतून किमान एकदा अध्यक्षपदस्थ व्यक्तीच्या मान्यतेने मंडळाची बैठक बोलावील,
- ६) सल्लागार मंडळाचा कोणताही सदस्य, जर असा सदस्य, :-
 - (क) पुरेसे कारण असल्याशिवाय मंडळाच्या लागोपाठच्या तीन बैठकींना गैरहजर राहिल्यास,
 - (ख) राज्य शासनाने नेमून दिलेल्या अन्य कारणामुळे त्याला काढून टाकण्यात आल्यास, तो सदस्य असण्याचे बंद होईल.
- ७) प्रत्येक रिक्त पद नवीन सदस्याची नियुक्ती करून भरले जाईल आणि असा सदस्य, ज्याच्या जागी त्याची नियुक्ती करण्यात आली त्या व्यक्तीने ते पद रिक्त झाले नसते तर जितका काळ धारण केले असते, तेवढा काळ धारण करील,
- ८) अध्यक्षपदस्थ व्यक्तीसह असलेले तीन सदस्य मिळून मंडळाच्या बैठकीचे कामकाज चालविण्यासाठी आवश्यक असलेली गणपूर्ती पूर्ण होईल,
- ९) आमंत्रक, सल्लागार मंडळाच्या प्रत्येक बैठकीच्या कार्यवृत्ताची एक प्रत, बैठकीच्या तारखेपासून पंधरा दिवसांच्या आत माहितीसाठी व पुढील कार्यवाहीकरिता आयुक्त, महिला व बाल विकास, पुणे यांना पाठविण्यात येईल.

३. यासंदर्भात "जिल्हा सल्लागार मंडळ" (Advisory Board) च्या सदस्यांच्या नामनिर्देशनासाठीची अर्हता खालीलप्रमाणे विहीत करण्यात यावी :-

- १) हुंडा प्रतिबंध अधिनियम १९६१ च्या अधिनियमांतर्गत कलम-८ ब (४) च्या तरतूदीनुसार प्रत्येक जिल्ह्यात गठीत करावयाच्या सल्लागार मंडळातील सदस्य म्हणून एखादया व्यक्तीचे नामनिर्देशन :-
 - (क) ज्यांच्या ठायी क्षमता, सचोटी आणि प्रतिष्ठा असेल आणि ज्यांना महिलांच्या शोषणासंबंधीच्या समस्या सोडविण्याबाबतचे पुरेसे ज्ञान व अनुभव असेल,
 - (ख) ज्यांचे वय त्यांच्या नामनिर्देशनाच्या दिनांकास ३५ वर्षापेक्षा कमी नाही परंतु, ६५ वर्षापेक्षा अधिक नसेल, अश्या व्यक्तीमधून करण्यात येईल : परंतु, ज्यांना हुंडा प्रतिबंध अधिनियम, महिलांच्या शोषणसंबंधीच्या समस्या सोडविणे, महिलांच्या संबंधातील कायदे, त्यांचा विकास व पुनर्वसन याबाबतचे ज्ञान

व त्यासंबंधातील कार्याचा तीन वर्षापेक्षा कमी नाही इतका अनुभव असेल, अश्या व्यक्तींना नामनिर्देशनात पसंती देण्यात यावी.

४. जिल्हास्तरावर सदरहु "सल्लागार मंडळ" (Advisory Board) स्थापन करावयाची जबाबदारी संबंधीत जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांची राहील. याकरीता त्यांना सुचित करण्यात येते की, त्यांनी त्यात्या जिल्हयातील स्थानिक मुख्य वर्तमानपत्रात त्वरीत जाहिरात देवून, सदरहु मंडळावर नेमणूक करावयाच्या त्या जिल्हयातील सामाजिक क्षेत्रातील व्यक्तींची नामांकने त्वरीत मागवून कोणत्याही परिस्थितीत एक महिन्याच्या कालावधीत त्यांच्याशी संबंधित जिल्हयात असे "सल्लागार मंडळ" (Advisory Board) गठीत करावे. व याबाबत केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल आयुक्त, महिला व बाल विकास, पुणे यांच्यामार्फत शासनास सादर करावा.

५. याबाबत आयुक्त, महिला व बाल विकास, पुणे यांनी हुंडा प्रतिबंध अधिनियम १९६१ च्या अधिनियमांतर्गत प्रत्येक जिल्हयात "सल्लागार मंडळ" (Advisory Board) गठीत करण्याच्या अनुषंगाने आवश्यक त्या सूचना त्यांच्यास्तरावर संबंधीतांना देवून त्यानुसार विहीत मुदतीत कार्यवाही होईल याची दक्षता घ्यावी.

६. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या वेबसाईटवर उपलब्ध करून देण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१६०६०६१२०२०८३४३० असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने

(वि.व.दळवी)
कक्ष अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रती,

- १) मा. राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांचे सचिव
- २) मा.मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे सचिव
- ३) मा. मंत्री, महिला व बाल विकास यांचे खाजगी सचिव
- ४) मा.मंत्री, ग्रामविकास विभाग यांचे खाजगी सचिव
- ५) मा. राज्यमंत्री, महिला व बाल विकास यांचे खाजगी सचिव
- ६) मा. राज्यमंत्री, ग्रामविकास यांचे खाजगी सचिव
- ७) मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
- ८) अतिरिक्त मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव सर्व विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ९) पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
- १०)प्रधान सचिव, विधी व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ११)सचिव, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १२)आयुक्त, महिला व बाल विकास आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- १३)आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना, रायगड भवन, नवी मुंबई.
- १४)रजीस्ट्रार, मा.उच्च न्यायालय, (Main Justice Section), मुंबई.

१५) रजीस्ट्रार, मा. उच्च न्यायालय, अपिल सेक्शन, मुंबई.

१६) सचिव, लोक आयुक्त व उप लोक आयुक्त कार्यालय, मुंबई.

१७) सचिव, महाराष्ट्र विधान मंडळ सचिवालय, मुंबई.

१८) सर्व जिल्हाधिकारी (आयुक्त कार्यालय पुणे मार्फत)

१९) सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (आयुक्त कार्यालय पुणे मार्फत)

२०) सचिव, राज्य निवडणूक आयोग, मुंबई.

२१) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मुंबई.

२२) अध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य महिला आयोग, मुंबई.

२३) अध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोग, मुंबई.

२४) व्यवस्थापकीय संचालक, महिला आर्थिक विकास महामंडळ, मुंबई.

२५) महालेखापाल, महाराष्ट्र-१ / २, मुंबई / नागपूर.

२६) सर्व जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी / बाल विकास प्रकल्प अधिकारी (आयुक्त कार्यालया मार्फत)

२७) सर्व अंगणवाडी मुख्य सेविका (आयुक्त कार्यालय पुणे मार्फत)

२८) व्यवस्थापक, शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई.

२९) यांना विनंती करण्यात येते की, सदर अधिसुचना Government Extra Ordinary Gazette मध्ये प्रसिद्ध करून त्याच्या ५० प्रती या विभागास पाठविण्यात याव्यात.

३०) विभागीय जन संपर्क अधिकारी, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मुंबई.

३१) (यांना सदर अधिसुचना प्रसिद्ध करण्याच्या विनंती सह)

३२) सर्व कार्यासने, महिला व बाल विकास विभाग, मत्रालय, मुंबई.

३३) निवड नस्ती- (का-९) महिला व बाल विकास विभाग, मत्रालय, मुंबई.